

Katarína Rusnáková

Dana Sochorová – Impractical Woman (since 2002)

Annotation

In the permanent column of the Profil journal we introduce various forms of feminist and gender-oriented artworks of domestic artists with the ambition to create a collection of artworks, which we would also like to release in the form of a book, thus offering readers reliable navigation in the territory of gender-specific art. Staring out from the already existing rich archive of the magazine, we have decided that it will consist of at least a hundred feminist works and, if we exceed this limit, that will only be further proof that, even though feminism is not a mainstream art in Slovakia, the feminist discourse, which is received by the majority of the population with embarrassment, has significantly changed the mindset of many artists and, via their artworks, also that of a large part of exhibition visitors. The current contribution was written by Katarína Rusnáková. This is an analysis of time-lapse project *Impractical Woman* (since 2002), created by artist Dana Sochorová (b. 1962).

Dana Sochorová: Impractical Woman, since 2002, time-lapse project, various media: photos, texts, video, magazine Impractical Woman, 2015 (part of the project)

Mgr. art. Dana Sochorová, ArtD. She studied at the Academy of Fine Arts in Bratislava, in the studio of prof. Daniel Fischer (1991 – 1997). In 2018, she defended her dissertation on Recordings/Private Events and received the ArtD degree. Her work was most recently presented at the international group exhibition Brotlos/Leben ohne Sicherheit, Startgalerie Musa, Vienna, 2024. She lives and works in Ružomberok.

PhDr. Katarína Rusnáková, PhD., curator, art historian and theoretician. Since 2006, she has been researching global and Slovak visual art of the second half of the 20th century and the 21st century, especially video art, digital art and gender issues.
rusnukem@gmail.com

Katarína Rusnáková

Dana Sochorová – Nepraktická žena (od roku 2002)

Anotácia

V stálej rubrike časopisu Profil predstavujeme rôzne polohy feministickej a rodovo orientovanej tvorby domácich autoriek a autorov s ambíciou vytvoriť kolekciu feministických a queer diel, ktorú by sme radi vydali aj v knižnej podobe, a ponúkli tak čitateľkám a čitateľom spoľahlivú navigáciu v teritóriu rodovo špecifickej tvorby. Vychádzajúc z už existujúceho bohatého archívu časopisu, sme sa rozhodli, že ju bude tvoriť minimálne sto diel, a ak túto hranicu prekročíme, bude to len ďalší dôkaz toho, že hoci feminizmus nie je na Slovensku hlavným prúdom umenia, feministický diskurz, väčšinou populáciou zvyčajne prijímaný rozpačito, významným spôsobom zmenil myslenie mnohých umelkyň a umelcov a prostredníctvom ich tvorby i veľkej časti návštevníčok a návštevníkov výstav. Aktuálny príspevok napísala Katarína Rusnáková. Ide o analýzu časozberného projektu Dany Sochorovej (1962) *Nepraktická žena*, na ktorom pracuje nepretržite od roku 2002.

Dana Sochorová: Nepraktická žena, od roku 2002, časozberný projekt, rôzne médiá: fotografie, texty, video, časopis Nepraktická žena, 2015 (časť projektu)

Nepraktická žena Asociácie. Z cyklu Dôkazy schopnosti a Obrazy neschopnosti / Impractical Woman Associations. From the cycle Evidence of Ability and Images of Incompetence, detail diela

Časozberný projekt Dany Sochorovej *Nepraktická žena*,¹ work in progress od roku 2002, bol prezentovaný v tomto roku na medzinárodnej skupinovej výstave *Brotlos/Leben ohne Sicherheit (Bez chleba/Život bez istoty)* v Startgalerie Musa vo Viedni.² Je to jeden z dôvodov, prečo považujeme za vhodné venovať pozornosť podrobnejšej analýze a interpretácii tohto pozoruhodného diela. Sochorovej dlhodobý časozberný projekt nie je len zaujímavým spracovaným dokumentom lineárne plynúceho času, v ktorom umelkyňa priebežne zaznamenáva udalosti a situácie svojho osobného života od narodenia dcéry (2002) po súčasnosť, ale ide tiež o miestne špecifický projekt koncipovaný do priestorov autorkinej domácnosti, ktorý je prepojený s jej individuálnym mikrosvetom. Sochorová ponúka viacnásobné pohľady a sociálne sondy do súkromnej sféry, v ktorých odkrýva obrazové správy z každodenného života ženy, matky a umelkyne z perspektívy súčasného feminizmu. Prostredníctvom dokumentárnych a inscenovaných fotografií, textov, videa a rovnomenného autorského časopisu *Nepraktická žena* spochybňuje tradičné rodové stereotypy a konvenčné vzorce správania žien v spoločnosti. Názov *Nepraktická žena*, ktorý môže evokovať aj retrospomienku na časopis *Praktická žena*, obsahujúci užitočné rady pre ženy v období socializmu, súvisí s kľúčovou témou projektu, ktorou je úsilie reagovať na rôzne genderové klišé prostredníctvom viacnásobného skúmania a zaznamenania každodenných situácií – domácich prác, prípravy jedla, umývania riadu, upratovania, prania atď. A hlavne zachytiť ich fotograficky, prípadne reflektovať textom, videom a vyskladať z nich vizuálny denník plynúci v dekadách času, respektíve archív s odtlačkami osobnej pamäti, v ktorom sa zrkadlí fluidná identita autorky, vyrovnávajúcej sa s viacerými rolami. Sochorová reaguje v intenciách konceptuálneho uvažovania s kritickým podtextom na idealizované obrazy „dokonalých žien“ či „superžien“ zo ženských časopisov, pričom uplatňuje voči sebe sebaironický postoj, keďže sa považuje za ich protiklad. Britská filozofka, spisovateľka a publicistka Nina Power v knihe *Jednorozmerná žena* (2009) píše,

1 www.vjic.org/vjic/?page_id=5094 [citované 5. 8. 2024].

2 Medzinárodná výstava s účasťou trinástich autoriek a autorov sa uskutočnila v termíne od 25. 4. do 1. 9. 2024. Kurátorky výstavy Anežka Jabůrková a Miljana Mirović sa zamerali na témy, ktoré sa venujú kritickým pohľadom na neisté životné podmienky ľudí v oblasti neplatennej domácej práce a opatrovateľskej práce, s čím súvisia aj problémy migrácie, exklúzie, rasizmu v každodennom pracovnom živote vrátane spochybňovania konvenčných sociálnych noriem a genderových stereotypov. Leitmotívom výstavy bol idióm *Bread and Butter*, ktorý odkazuje na potrebu každodenného chleba, obživy pre prežitie človeka. Problém nastáva, keď ani pravidelne pracujúci ľudia nemajú zaručenú túto základnú istotu, z dôvodu veľmi nízkych plátov alebo nepravidelných príjmov.

(Môj) Oltár každodenný (2009 – doteraz) (My) / Everyday Shrine (2009 – present)

Keď sa každé ráno zobudím do prázdna s pocitom neistoty, táto inštalácia ma uvedie na pravú mieru a jednoznačne viem, čo mám robiť... Akcia trvá permanentne. / Every morning as I wake up to emptiness with a feeling of uncertainty this installation puts me in the right frame of mind and I know definitely what I should do...The action lasts permanently.

Umývačka (2012 – 2013) / Dishwasher (2012 – 2013)

28. 5. 2012 17:51

29. 5. 2012 18:17

30. 5. 2012 13:15

1. 6. 2012 7:59

2. 6. 2012 11:09

3. 6. 12 12:56

Pohľad na novinový stánok, kde je umiestnený autorský časopis Dany Sochorovej Nepraktická žena, 2015, celok a detail.
Foto: Dana Sochorová

Dana Sochorová: Obálka autorského časopisu Nepraktická žena č. 1/2015

to majú ešte ťažšie. Napriek technologickým vymoženostiam v domácnosti ani dnes nemožno hovoriť o rovnoprávnosti mužov a žien nielen v profesionálnej sfére, kde prevláda platová diskriminácia, ale ani v rámci participácie mužov na domácich prácach, kde je ich podiel mizivý. Neplatené domáce práce (varenie, pranie, upratovanie, výchova, starostlivosť o deti, prípadne o blízkych členov rodiny) sú neviditeľné práce, považované za menej hodnotné. Preto je prínosné, že Sochorová vo svojom rozmanito štruktúrovanom vizuálnom mikropříbehu otvára a zviditeľňuje uvedené témy, kde spája osobné s univerzálnym.

Sochorovej sa v projekte darí invenčne sklbiť konceptuálny tvorivý prístup so zobrazením konkrétnych reálií domesticity a rozličných prác v domácnosti, čo vychádza z jej každodenných skúseností. So sebaíroniou a humorným nadhľadom priznáva, ktoré práce ju nebavia a ktoré reprezentujú únavnú rutinu. Dôležitou činnosťou je príprava jedla, varenie, čoho výsledkom sú inscenované fotografie rôznych jedál (pizza, halušky, sviatočné pečivo). Autorka vtipne uvádza, že je to „dôkaz schopnosti pripraviť jedlo a zadostučenie spoločenským konvenciám“ (*Každodenné diela*, 2007 –). V tejto súvislosti môžeme spomenúť odkaz na ikonické video raného feminizmu Marthy Rosler *Semiotika kuchyne* (1975), v ktorom umelkyňa pôsobí na reflexívne uvažovanie diváctva, keď ukazuje tienistejšie stránky domácnosti, skryté za jej pomyselnou funkciou útočiska, ktoré môže predstavovať aj obmedzujúce sily. Kuchyňa – doména ženy a archetyp domácnosti nemusí mať iba pozitívne konotácie. Zaujímavé sú Sochorovej vizuálne analógie – fotofragmenty jedál v stave rozkladu, s kvitnúcimi plesňami, ktoré sú poňaté ako abstraktné obrazy. Sú ďalším

príkladom narušenia dokonalosti, pôsobia ambivalentne, sú odporné aj krásne a reprezentujú špecifickú formu abject artu⁵. Umelkyňa ich konfrontuje s vizuálne podobnými dokumentárnymi zábermi fragmentov prírody v rôznych ročných obdobiach (trávy pokryté inováťou majú chladné svetlo zimnej atmosféry, farebné lístie má teplé svetlo jesennej atmosféry). Svedčia o sebaironickom nadhľade autorky, ktorá ukazuje svoje zlyhania ako gazdinej. (*Nepraktická žena Asociácie* z cyklu *Dôkazy schopnosti a Obrazy neschopnosti*). Príbuzný tvorivý princíp príznačný pre abject art využívala aj Cindy Sherman v inscenovaných fotografiách vytvorených v osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch 20. storočia. Sochorová sebakriticky prezentuje aj fotozáznam neporiadku na kuchynskej linke (*Môj Oltár každodenný* (2009 –) a dáva ho do súvislosti s 365-timi fotografiami z útrobov umývačky s úhľadne uloženým riadom, ktoré systematicky zaznamenávala každý deň počas jedného roka – cyklus *Umývačka* (28. 5. 2012 – 28. 5. 2013). Dokumentárne a inscenované fotografie sa striedajú s krátkymi textami autorky na tému domácich prác, ktoré sú opakovane písané ako trest, pričom vyjadrujú protichodné názory – „Neznášam domáce práce“ (2005) a „Rada čistím. Človek akoby si umýval dušu“ (2014). V tomto kontexte si môžeme pripomenúť kritické dielo Barbary Kruger *Bez názvu* (*Je to malý svet, ale nie, ak ho musíte čistiť*) z roku 1990, ktoré poukazuje na to, ako médiá ustavične vytvárajú stereotypné predstavy o úspešnom živote, perfektnej kariére a bezchybne čistých domovoch, ktoré vedú dokonalé, ale nie prehnane ambiciózne gazdinky. Z iného názorového spektra sú meditatívne fotografie, ktorými autorka prepája svoju domácnosť s majestátnou prírodnou scenériou Veľkej Fatry (*Obraz kuchynského okna*, 2012). Prezentujú sériu pohľadov na kopec Čebrať s rôznymi variáciami levitujúcich horizontálnych pásov hmly na záberoch krásnej prírody, alebo v kontakte s urbanizovanou krajinou Ružomberka. Súčasťou Sochorovej projektu je aj vydaný časopis *Nepraktická žena* (2015), ktorého obsah tvoria uvedené fotografické cykly a texty, tematizujúce problematiku domácnosti, každodenných domácich prác, povinností matky a večnú dilemu medzi zvládaním týchto prozaických rol a kreatívnymi ambíciami výtvarníčky. Leitmotívom časopisu s neštandardným obsahom je reakcia na množstvo vydávaných ženských časopisov, vytvárajúcich falošné obrazy dokonalých žien a ustavične skloňovaný mýtus krásy. Pointou ich distribúcie bolo, že Sochorová nimi intervenovala do novinových stánkov alebo na stanicu, kde boli umiestnené medzi ženské časopisy.⁶

Mohli by sme povedať, že Sochorová vo svojom časozbernom projekte *Nepraktická žena* vytvára svoje mikronarácie, ktoré popierajú zaužívané zvyky a spôsoby života v hyperkonzumnej spoločnosti. Autorka hovorí, „že vychovávať sa dá aj prostredníctvom životného štýlu, v ktorom je prítomná tvorivosť“. Dodajme, že aj s prijatím myšlienky dobrovoľnej skromnosti a ekologickej ohľaduplnosti.

Mgr. art. Dana Sochorová, ArtD. (1962, Liptovský Mikuláš) v rokoch 1991 – 1997 študovala v ateliéri prof. Daniela Fischera na VŠVU, v roku 2018 obhájila dizertačnú prácu na tému *Záznamy/ súkromné udalosti a získala titul ArtD. Naposledy bola jej tvorba prezentovaná na medzinárodnej skupinovej výstave Brotlos/Leben ohne Sicherheit (Bez chleba/Život bez istoty)*, Startgalerie Musa, Viedeň, 2024. Žije a tvorí v Ružomberku.

PhDr. Katarína Rusnáková, PhD., kurátorka, historička a teoretička umenia. Od roku 1994 sa venuje výskumu svetového a slovenského vizuálneho umenia druhej polovice 20. storočia a 21. storočia, najmä videoumeniu, digitálnemu umeniu a rodovým otázkam. rusnukem@gmail.com

5 Pozri KRISTEVA, Julia. *Powers of Horror*. New York: Columbia University Press, 1982 a FOSTER, Hall. *Abject*. In *Brad New Days: Art, Criticism, Emergency*. London – New York: Verso, 2015, s. 7 – 28.

6 Podobnú stratégiu použila aj výtvarníčka Dorota Sadovská pri distribúcii jej autorského časopisu SADO (od roku 2005).

Nepraktická žena Asociácie. Z cyklu *Dôkazy schopnosti a Obrazy neschopnosti* / *Impractical Woman Associations. A From the cycle Evidence of Ability and Images of Incompetence*

Nepraktická žena Asociácie. Z cyklu Dôkazy schopnosti a Obrazy neschopnosti / Impractical Woman Associations. A From the cycle Evidence of Ability and Images of Incompetence

Nepraktická žena Asociácie. Z cyklu Dôkazy schopnosti a Obrazy neschopnosti / Impractical Woman Associations. A From the cycle Evidence of Ability and Images of Incompetence

Pizza / Pizza

21. 9. 2008 15

Po zemiakovej kaši / After mashed potatoes

25. 11. 2009 13:21

Halušky / Liptauer cheese gnocchi

26. 6. 2010 17

Na sviatočné chvíle / For festive occasions

25. 4. 2011 11:31

Dana Sochorová: Každodenné diela, 2007 – doteraz.

Dôkaz schopnosti pripraviť jedlo a zadostučinenie spoločenským konvenciám / Everyday Works (2007 – present). Evidence of the ability to prepare a meal and to satisfy social conventions

Obraz kuchynského okna, 2012. Pohľad na kopec Čebrať a hmlu z kuchyne môjho bytu/Image of the Kitchen Window. A view of the mountain Čebrať and mist from the kitchen window of my flat.

Ochraňujem sa týmto pohľadom a jeho fotografickým zaznamenávaním pred úmornosťou rutinných činností a izolácie v domácnosti. Zmeny sú zaznamenané v priebehu 62 minút / I use this view and photographic recording of it to save myself from exhausting routine activities and isolation in the household. Changes were recorded over a period of 62 minutes.

9. 6. 2012 6:29

9. 6. 2012 6:56

9. 6. 2012 6:57

9. 6. 2012 7:24

9. 6. 2012 7:25

9. 6. 2012 7:31